

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Бухгалтерський облік (загальна теорія)»
на тему:

Предмет і об'єкти бухгалтерського обліку

Студента (-ки) 3-о курсу групи ОП-31

напряму підготовки 6.03.05.09 «Облік і аудит»

_____ Липки Олесі _____
(прізвище, ім'я)

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри ОВС

(посада, вчене звання, науковий ступінь,

_____ Дерій М.В. _____
прізвище, ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECST _____

Члени комісії:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Зміст

Вступ.....	3
1.Підходи до визначення предмету бухгалтерського обліку.....	4
2.Активи як об'єкти бухгалтерського обліку.....	9
3.Пасиви як об'єкти бухгалтерського обліку.....	19
4.Господарські процеси як об'єкти бухгалтерського обліку та перспективи їх розвитку.....	22
Висновок.....	24
Список використаних джерел.....	25

Вступ

Актуальність дослідження. У сучасних ринкових умовах у багатьох підприємств виникає потреба ефективно сформувати та використовувати активи та пасиви, без яких не проходить жодний господарський процес, щоб адаптувати бухгалтерський облік і звітність до міжнародної інтеграції української економіки. Адаптація призводить до перетворення всього обліку в більш оперативну, необтяжену громіздкими регістрами, інформаційно-управлінську і доступну в застосуванні систему.

Істотним змінам піддаються методологічні і теоретичні основи теорії бухгалтерського обліку. І перш за все важливим є вивчення таких основних категорій як активи, пасиви та господарські процеси.

Внаслідок цього необхідно здійснювати пошук правильного визначення економічної сутності активів, пасивів та господарських процесів, яке впливає на якість інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Предметом даної роботи є дослідження сутності активів та пасивів як в західній, так і українській науці, характеристика рахунків та пошук можливостей вдосконалення обліку активів у вітчизняній економіці.

Об'єктом роботи є активи, пасиви та господарські процеси як об'єкти бухгалтерського обліку.

Основною метою є формування якомога точних понять активу, пасиву, господарських процесів та характеристика їх обліку.

Відповідно до мети у роботі були поставлені такі **завдання дослідження**:

- розкрити питання становлення та розвитку поняття активів, пасивів в українській і західній науці;
- узагальнити зміст термінів «активи», «пасиви», «господарські процеси»;
- визначити основні напрями класифікації активів та пасивів;
- знайти проблемні аспекти обліку активів та пасивів у вітчизняній економіці та способи їх вдосконалення.

1. Підходи до визначення предмету бухгалтерського обліку.

Однією з найбільших проблем, яка виникає на шляху у дослідників при визначенні предмета бухгалтерського обліку є внутрішній взаємозв'язок тих елементів, які сьогодні лежать в основі цієї категорії. Влучно з цього приводу сказав К.Я. Аджана: «Предмет бухгалтерського обліку змінюється в залежності від суспільно-економічних формацій, способів виробництва і форм власності» [3, с. 14], тому що предмет бухгалтерського обліку залежить саме від розвитку економіки. Важливо зазначити, що дослідники згодні з цим твердженням. Предмет кожної науки визначається місткістю; якщо змінюється об'єктно реальність, предмет в цілому повинен залишатися сталим, адже він точно відображає суть науки.

Намагаючись пояснити суперечність між «сталістю» та «розвитком», Д. Спасов, по-своєму розуміючи відмінність між предметом та об'єктом бухгалтерського обліку, висунув думку, що до об'єкту бухгалтерського обліку входить вся сукупність тілесних та безтілесних речей, а до предмету – лише та їх частина, яка безпосередньо відображається у бухгалтерському обліку [4, с. 56]. Важливо зауважити, що розвиток фактів, явищ господарського життя, які повинні відображатися, під впливом різних чинників постійно розширюється. Проте це не повинно означати, що предмет бухгалтерського обліку повинен постійно змінюватися. Це має означати, що предмет бухгалтерського обліку повинен тлумачитися універсально, щоби факт появи нових об'єктів конкретизував зміст його теорій.

Можна сказати, що предмет обліку, яким звикли його бачити більшість науковців, занадто вузький, порівняно з тим, що він займає все більшу роль в суспільстві, подібне позиції Я.В. Соколова. Він висловив думку, що предмет обліку не даний йому у вигляді кругообігу господарських благ чи у вигляді процесу відтворення, або в вигляді самих благ та джерел їх утворення, а заданий йому інтересами осіб, які беруть участь в господарських процесах, та

цілями, які ставляться перед бухгалтерським обліком і пов'язані з прийняттям управлінських рішень [5, с. 564, 570], [6, с. 41].

Перша сукупність наукових уявлень пов'язана з твердженням, що бухгалтер фіксує господарську діяльність підприємства, яка і є предметом бухгалтерського обліку. З цього приводу Я.В. Соколов відзначав, що, згідно з Кантом, однією з ознак класифікації наук є предметна ідентифікація, і предметом бухгалтерського обліку є факти господарського життя [5, с. 6-7]. Розглянувши історію розвитку бухгалтерської думки - це розділяли такі науковці:

Д.Л. Кріппой – дослідження результатів господарської діяльності, яка пов'язана з постійними змінами об'єму і складу майна є метою обліку. Ці зміни і є предметом обліку;

С. Спіненді – називав предметом обліку багатство підприємства, що досліджується з двох точок зору: управління підприємством та причин його виникнення, трансформації, росту;

І.Ф. Шер, тільки зовнішні та внутрішні господарські і правові факти, що вже відбулися, можуть бути предметом бухгалтерського обліку;

К. Арнольд – згідно з його думкою, предметом бухгалтерського обліку є речі, які схильні до збільшення чи зменшення, оскільки вони заключають в собі по ціні яку-небудь цінність;

Е. Мудров – предметом обліку визначав всілякий промисел, всіляку працю, яка має ціль - прибуток;

Р. Делапорт – предметом бухгалтерського обліку вказав рух цінностей в часі та просторі [5, с. 115-348].

І.В. Малишев відзначив саме економічні процеси, що супроводжуються змінами в складі господарських засобів та їх джерел в умовах госпрозрахункових відносин між підприємствами та всередині їх предметом бухгалтерського обліку [7, с. 18].

За твердженням Л.І. Вороніною, предметом бухгалтерського обліку є ділова активність суб'єкта підприємництва, виражена в особливій формі – економічних показниках [8, с. 32].

Отже, підсумовуючи вищесказане, зробимо висновок, що предмет бухгалтерського обліку як практичної діяльності – це факти господарської діяльності, пов'язані з рухом матеріальних та вартісних об'єктів обліку. На таке бачення предмету бухгалтерського обліку «звужуюче» впливають здебільшого «правила гри» (нормативно-методичне забезпечення, встановлена практика), що проявляються у загальних вимогах складання і подання бухгалтерських документів, що встановлені регулюючими та дотримання яких перевіряється контролюючими інститутами.

На думку інших дослідників, бухгалтер обліковує не самі господарські процеси і тим більше не майно підприємства, а лише інформацію, яка породжує права і відповідальність осіб, що беруть участь у цих процесах.

Згідно з такими підходами методологія бухгалтерського обліку являє собою систематизований набір компромісних рішень між соціальними групами. Можливість зробити законний вибір облікових процедур, які дають змогу отримати різні показники фінансового результату, являє собою інституційну складову взаємодії суспільних груп, через яку здійснюється вплив на методологію обліку. Предметом обліку згідно такого підходу є визначення того, як вживають елементи методу бухгалтерського обліку в їх можливих альтернативах та варіативності від професійних бухгалтерів на практиці. Група мислителів, що визначають предмет обліку в окреслених рамках, поданий такими науковцями:

Д. дель Кастілло – предметом обліку вбачав договори, якими він іменував кожен факт господарського життя. Мета обліку виражається у відображенні юридичних прав і вимог учасників господарського процесу;

На думку Д. Чербоні, предметом бухгалтерського обліку представлені права і обов'язки фізичних та юридичних осіб [5, с. 120].

І. Ахматов – на думку цього науковця предмет науки полягає в тому, щоб придумувати рахунки для різних справ, щоб через це завжди знати стан останніх. Предметом бухгалтерського обліку являється не саме господарство, а його відображення на рахунках [5, с. 79-240];

Важливо зупинитися на підході з точки зору означення предмету бухгалтерського обліку через один з елементів його методу. Зокрема, за Ж.Б. Дюмарше, предметом бухгалтерського обліку є оцінка, і вона є не ціллю, а предметом бухгалтерського обліку і задана йому зовні, а відтак не є плодом творчості бухгалтера, а лише дозволяє йому об'єднати різні об'єкти, що потрапляють в коло уваги бухгалтерського обліку. Без оцінки немає обліку [5, с. 335].

Інший дослідник, Джордж Г. Сортер, предметом бухгалтерського обліку вбачав вартість. Основою предмета обліку має бути покладена інформаційна подія, під якою він розумів елементарну інформаційну одиницю про факт господарського життя, тобто бухгалтерське повідомлення – документ [5, с. 380].

Таким чином, вище показано наявність та розвиток уявлень про бухгалтерський облік «у головах науковців» як про практичну діяльність, мистецтво та науку. Згідно з дослідженням можна зрозуміти, що проаналізовані уявлення найкраще показувати з точки зору інституційної теорії, з погляду якої предмет бухгалтерського обліку залежить від його місця і ролі в інституційному середовищі.

Найбільше розкриває предмет бухгалтерського обліку погляд на нього як на науку. Предмет бухгалтерського обліку ставить перед бухгалтерським обліком цілі з оцінки інституційних впливів на процеси практичної реєстрації фактів і явищ господарювання та оцінку змін «поведінки» підприємства, його капіталу. З іншої точки зору, готовність бухгалтерського обліку до збільшення меж його предмета залежить, звичайно ж, від рівня розвитку його як сучасного професійного та наукового інституту. Глибина цього рівня змінює відношення

«в головах» науковців суміжних соціально-економічних наук до бухгалтерського обліку - як до науки, що здатна пояснити взаємодію та вплив інститутів. Взаємодія яких безпосередньо чи опосередковано відображається у бухгалтерському обліку. Це, в свою чергу, призводить до зміни відношення до бухгалтерської діяльності зі сторони формальних інститутів. Саме зараз кращі представники нашої професії беруть участь у розробці законопроектів та інших документів вітчизняної державницької економічної політики. Зростає вплив Міжнародної Федерації Бухгалтерів, Комітету з розробки МСФЗ на світову економічну політику. Все це розширює сутність предмету бухгалтерського обліку не тільки як науки, але і як професії (інституту), що здатний до більшого ніж «професійна реєстрація фактів та явищ господарювання».

Проаналізувавши все вище сказане, дійдем до висновку, що предметом бухгалтерського обліку є професійне відображення процесів і явищ життєдіяльності організацій (підприємств) та оцінка інституційних впливів на процеси такого відображення і зміни складових життєдіяльності.

2.Активи як об'єкти бухгалтерського обліку

Нещодавно, з початку цього століття, розпочалися спроби дати повне визначення активів для цілей бухгалтерського обліку. Безліч авторів пропонували різні визначення — від “того, що подано дебетовим сальдо”, до “майбутнього потенційного прибутку”. Наприклад, одна із найвідоміших на Заході концепцій, представлена Американським інститутом бухгалтерів, визначає активи в такий спосіб:

“Активи — це величина, подана дебетовим сальдо, що залишилося або залишиться після закриття рахунків належним чином відповідно до облікових принципів ..., при тому, що вона відбиває або право власності, або придбану вартість, або понесені витрати, які призвели до виникнення власності або стосуються майбутнього звітного періоду...”.

Важливо підмітити, що тут активи визначаються виходячи з правил або принципів бухгалтерського обліку. Подібною позиції притримується і Американський інститут присяжних бухгалтерів:

“Активи — це економічні ресурси підприємства, визнані й оцінювані (вимірювані) відповідно до узвичаєних правил бухгалтерського обліку...”.

У даних визначеннях майже нічого не говориться про характеристики активу, але відзначається, що визначення активів неможливе без інших принципів бухгалтерського обліку.

Дослідники також намагалися дати визначення активів через їх властивості. Поняття активів часто використовуються як джерела потенційного прибутку або майбутньої вигоди. Наприклад, існували визначення активів такі як:

- джерела майбутніх прибутків;
- будь-який майбутній прибуток;
- сукупність дохідного потенціалу;

- будь-який економічний ресурс, здатний приносити прибуток господарюючому суб'єкту;
- імовірні майбутні економічні вигоди.

Проте, аналізуючи активи як джерело майбутніх прибутків, безліч авторів виділяють також і інші риси, наприклад конвертованість у кошти або вимірність у таких, права на майбутні прибутки і т. ін.

У сучасній інтерпретації активів відзначають три важливих ознаки: майбутні економічні вигоди, контроль над доступом до таких вигод сторонніх осіб, походження з минулих господарських операцій або подій. Характерна риса — у згадуванні контролю, а не права власності конкретного суб'єкта на майбутні економічні вигоди.

Таким чином, у західній бухгалтерській практиці активи розкриваються як:

- “ймовірні майбутні економічні вигоди, одержувані або контрольовані конкретним господарюючим суб'єктом у результаті минулих операцій або подій”;
- “потенційний прибуток або майбутні економічні вигоди, контрольовані господарюючим суб'єктом у результаті минулих операцій або інших минулих подій”;
- “права або інший доступ до майбутніх економічних вигод, контрольованих господарюючим суб'єктом у результаті минулих операцій або подій”;
- “економічні ресурси або джерело, від яких очікується одержання в майбутньому економічних вигод, контрольовані господарюючим суб'єктом у результаті минулих операцій або подій”.

Класифікація активів

Підприємство може розпоряджатися численними і різноманітними засобами, які лежать в основі фінансово-господарської діяльності підприємства. Для управління діяльністю підприємства потрібно знати, якими

господарськими засобами воно володіє, де ці засоби знаходяться і яке їхнє призначення. Для цього застосовується класифікація активів підприємства.

Основними напрямками класифікації активів є:

- за характером участі у господарському процесі;
- за формами функціонування;
- за функціональною роллю у процесі відтворення;
- за ступенем ліквідності.

Вищезгадані напрями класифікації активів є важливими, але не єдиними способами поділу господарських засобів. Зупинимося на кожній класифікації більш детально.

2.1. Класифікація за характером участі у господарському процесі

Важливо зазначити, що активи, які по-різному беруть участь у господарському процесі та мають різну швидкість обігу, повинні оцінюватись по-різному. Тому для цілей фінансової звітності активи поділяють на необоротні та оборотні.

Довідка з історії...

Поділ активів на основні й оборотні відбувся в бухгалтерському обліку через судову сферу наприкінці XIX або початку XX ст. Вперше вказані терміни з'явилися в Англії, у судових звітах, попавши туди з економічної літератури того часу. Пізніше в декількох судових справах також торкалися методів оцінки фіксованих (необоротних) і оборотних активів.

Варто також зауважити, що одна з основних вигод, яка підштовхнула економістів та бухгалтерів того часу на поділ активів на основні й оборотні складається в можливості оцінки на підставі цього ліквідності господарюючого суб'єкта.

Необоротні (необігові) господарські засоби (активи) підприємства — це сукупність його майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності.

Досвід бухгалтерського обліку показує що до них належать господарські засоби з тривалістю використання понад рік.

До складу необоротних (довгострокових) господарських засобів підприємства входять:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- капітальні інвестиції;
- довгострокові фінансові вкладення (інвестиції);
- довгострокову дебіторську заборгованість;
- інші довгострокові активи (музейні експонати, бібліотечні фонди, МШП із тривалістю використання понад рік, природні ресурси тощо).

Оборотні (обігові) засоби — це сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і котрі повністю споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу.

Досвід бухгалтерського обліку показує що до оборотних активів відносять майнові цінності всіх видів із терміном використання до року. Основними складовими оборотних засобів є товарно-матеріальні цінності, запаси у виробництві, готова продукція, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти на рахунках у банках і в касі.

Оборотні засоби в свою чергу поділяють на нормовані (виробничі) (запаси, паливо, незавершене виробництво), та ненормовані (дебіторська заборгованість).

2.2. Класифікація за формами функціонування

Господарські засоби за формами функціонування розподіляються на такі групи: матеріальні активи; нематеріальні активи; фінансові вкладення (активи).

Матеріальні активи — це засоби підприємства, які мають матеріально-речову форму, наприклад, будинки, споруди, машини, сировина, матеріали, готова продукція тощо.

Нематеріальні активи — це особливий вид необоротних активів; вони не наділені фізичною (матеріальною) основою, але мають вартість, оскільки здатні приносити власнику дохід. Цінність нематеріальних активів ґрунтується на правах та привілеях власників. Основні властиві риси нематеріальних активів такі:

- відсутність матеріально-речової (фізичної) структури;
- тривалий час використання;
- корисність підприємству;
- високий ступінь невизначеності розмірів можливого в майбутньому прибутку від використання такого активу.

До нематеріальних активів належать:

а) різні права підприємства на об'єкти власності: патенти (права на винахідництво), товарні знаки, торгові марки, авторські права, ліцензії, права користування землею та іншими природними ресурсами;

б) програмне забезпечення ЕОМ;

в) організаційні витрати;

г) наукові дослідження та дослідно-конструкторські розробки;

д) ноу-хау;

є) ділова репутація або ціна фірми — гудвіл.

Фінансові активи — це група господарських засобів (активів) підприємства у формі готівкових коштів та інших фінансових інструментів, які належать підприємству. До фінансових активів відносять готівкові кошти в національній та іноземній валютах, фінансові вкладення підприємства, дебіторська заборгованість.

2.3. Класифікація за функціональною роллю у процесі відтворення

Господарські засоби, за функціональною роллю у процесі відтворення підприємства, поділяють на такі групи (див. Малюнок 2.2):

- засоби у сфері виробництва;
- невиробничі засоби;

- засоби у сфері обігу;
- вилучені засоби.

До виробничих засобів відносять засоби підприємства, які безпосередніми учасниками процесу виготовлення продукції чи надання послуг. Це виробничі будівлі та споруди, машини та механізми, транспорт, сировина, матеріали, паливо, незавершене виробництво тощо.

Засоби, які не беруть безпосередньої участі у виробництві продукції, але їх застосовують для створення нормальних умов праці й відпочинку працівників підприємства належать до невикористаних засобів підприємства. До невикористаних засобів підприємств відносять житлові будинки, гуртожитки, готелі, дитячі садки, амбулаторії, клуби, бібліотеки з обладнанням та інвентарем у них тощо, які перебувають на балансі підприємства.

До засобів підприємства у сфері обігу належать предмети обігу (готові вироби, призначені для реалізації), грошові кошти, кошти в розрахунках та засоби, які обслуговують сферу обігу.

До засобів, які обслуговують сферу обігу, належать торгово-складські споруди з торгово-складським обладнанням, устаткуванням та інвентарем (торгівельні приміщення, склади готової продукції, вагове господарство тощо).

Вилучені засоби — це кошти, які вилучені з обороту підприємства, але протягом певного періоду знаходяться на його балансі (авансові відрахування та платежі з прибутку).

2.4. Класифікація за ступенем ліквідності

За ступенем ліквідності господарські засоби (активи) підприємства поділяються на ліквідні і неліквідні.

Ліквідні господарські засоби (активи) — це сукупність засобів підприємства, які можуть бути швидко переведені у грошову форму без значних втрат своєї поточної (балансової) вартості для вчасного забезпечення платежів за поточними фінансовими зобов'язаннями. До ліквідних активів підприємства відносять грошові активи в різних виглядах, короткострокові

фінансові вкладення, короткострокова дебіторська заборгованість (крім безнадійної), запаси готової продукції, призначеної для реалізації.

Неліквідні господарські засоби (активи) — це сукупність засобів підприємства, які можуть бути переведені у грошову форму без втрати своєї поточної (балансової) вартості лише протягом значного періоду часу. До неліквідних активів підприємства відносять основні засоби, капітальні інвестиції, нематеріальні активи, довгострокова дебіторська заборгованість, безнадійна дебіторська заборгованість витрати майбутніх періодів тощо.

Розділ 3. Зміст поняття “активи” за НСБО

Після ряду реформ у бухгалтерському обліку в Україні у значення “активи” почав міститися дещо інший зміст, аніж раніше. Не можна казати, що облік було перевернуто “верх дном”, але дослідилося багато деталей, які надали повноту змісту поняття активів, зробили їхній облік дещо зручнішим і логічнішим, запозичивши багато потрібного досвіду із західної бухгалтерської практики.

Нижче наведені визначення основних видів активів згідно Національних стандартів бухгалтерського обліку.

Основні засоби (згідно П(С)БО 7) — це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій. Очікуваний термін корисного використання (експлуатації) основних засобів більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше року).

До складу Основних засобів, згідно стандарту, відносять власне основні засоби та інші необоротні матеріальні активи.

Основні засоби поділяються на:

- 1) Земельні ділянки.
- 2) Капітальні витрати на поліпшення земель.
- 3) Будівлі, споруди та передавальні пристрої.

- 4) Машини та обладнання.
- 5) Транспортні засоби.
- 6) Інструменти, прилади, інвентар (меблі).
- 7) Робочу та продуктивну худоба.
- 8) Багаторічні насадження.
- 9) Інші основні засоби.

Інші необоротні матеріальні активи поділяються на:

- 1) Бібліотечні фонди.
- 2) Малоцінні необоротні матеріальні активи.
- 3) Тимчасові (нетитульні) споруди.
- 4) Природні ресурси.
- 5) Інвентарну тару.
- 6) Предмети прокату.
- 7) Інші необоротні матеріальні активи.

Нематеріальні активи (згідно П(С)БО 8) — це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані (відокремлені від підприємства) та утримуються підприємством з метою використання протягом більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Основними групами, на які поділяються при обліку нематеріальні активи, є:

- 1) Права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо).

- 2) Права користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо).

- 3) Права на знаки для товарів та послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо).

4) Права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, “ноу-хау”, захист від недобросовісної конкуренції тощо).

5) Авторські та суміжні з ними права (право на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо).

6) Гудвіл.

7) Інші нематеріальні активи (право на проведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

Запаси (згідно П(С)БО 9) — це активи, які:

– утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

– перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

– утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

До складу запасів відносяться:

1) Сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб.

2) Незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою та складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу.

3) Готова продукція, яка виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом.

4) Товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу.

5) Малоцінні та швидкозношувані предмети, які використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше року.

6) Молодняк тварин і тварини на відгодівлі, продукція сільського господарства, якщо вони оцінюються за П(С)БО 9.

Дебіторська заборгованість (згідно П(С)БО 10) — це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату.

Дебіторська заборгованість поділяється на:

– довгострокову (сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу);

– поточну (сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу).

Варто відзначити, що після впровадження Національних стандартів бухгалтерського обліку з'явився “резерв сумнівних боргів” — рахунок, покликаний коригувати суму дебіторської заборгованості, реальної до відшкодування.

3.Пасиви як об'єкти бухгалтерського обліку

Господарські засоби (активи) підприємства формуються за рахунок власних і залучених джерел, які відображаються в пасиві балансу і називаються пасивами.

Власний капітал підприємства формується за рахунок власних джерел, до нього відносять фонди, резерви, нерозподілений прибуток.

Грошові фонди підприємства мають цільовий характер, їх утворюють за рахунок відповідних джерел фінансування (внесків засновників, прибутку тощо), зокрема - це статутний фонд (капітал), додатковий капітал, інший додатковий капітал.

Резерви створюються із внутрішніх ресурсів підприємства для покриття можливих у майбутньому цільових витрат, зокрема на підприємствах можуть створювати резервний фонд (капітал), страхові резерви тощо.

Нерозподілений прибуток є безпосереднім джерелом поповнення господарських засобів підприємства.

До залучених джерел формування господарських засобів належать:

- о забезпечення подальших витрат платежів;
- о довгострокові зобов'язання;
- о поточні зобов'язання;
- о доходи майбутніх періодів.

Забезпечення - це зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату складання балансу. Підприємства мають право формувати забезпечення оплати майбутніх відпусток, забезпечення гарантійних зобов'язань, додаткове пенсійне забезпечення. До забезпечення належать також залишки коштів цільового фінансування і цільових надходжень.

Якщо очікуваний період погашення забезпечення більше одного року від дати складання балансу або більше одного операційного циклу, то це забезпечення можна розглядати як довгострокове зобов'язання підприємства.

Якщо ж очікуваний період погашення забезпечення менше одного року від дати складання балансу або менше одного операційного циклу, то його слід розглядати як поточне зобов'язання підприємства.

Довгострокові зобов'язання - це всі зобов'язання підприємства, що не є поточними, тобто які будуть погашені протягом періоду більше року від дати складання балансу або більше одного операційного періоду (якщо тривалість операційного періоду більше року). До довгострокових зобов'язань підприємства належать довгострокові кредити банків, довгострокові фінансові зобов'язання, зобов'язання та залучення позикових коштів, крім банківських кредитів, на які нараховують відсотки, відтерміновані податкові зобов'язання (сума податків на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах унаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки), інші довгострокові зобов'язання.

Поточні зобов'язання - це зобов'язання, які будуть погашені протягом одного операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців від дати складання балансу. До поточних зобов'язань відносять короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за векселями виданими, поточними зобов'язаннями за розрахунками з одержаних авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги тощо.

Кредити у бухгалтерському обліку поділяють на короткострокові (з терміном повернення до року) і довгострокові (з терміном повернення понад рік).

Кредиторська заборгованість - це тимчасово залучені підприємством (організацією) кошти, які підлягають виплаті відповідним юридичним або фізичним особам, тобто це заборгованість підприємства перед іншими фізичними чи юридичними особами за одержану від них продукцію, за надані ними послуги чи виконані роботи, заборгованість за нарахованими, але не сплаченими податками та іншими платежами.

Кредиторську заборгованість вважають нормальною у межах нормативних термінів оплати рахунків чи зобов'язань, а в разі недотримання термінів платежів - протермінованою.

Кредиторами називаються фізичні і юридичні особи, перед якими дане підприємство має кредиторську заборгованість.

Доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до майбутніх звітних періодів (доходи у вигляді одержаних авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи) зараховують до складу доходів майбутніх періодів.

4. Господарські процеси як об'єкти бухгалтерського обліку та перспективи їх розвитку

Діяльність підприємства пов'язана із виконанням господарських операцій. Деякі з них спрямовані на забезпечення підприємства сировиною, матеріалами та ін. А інші пов'язані з виробництвом продукції, виконанням робіт і наданням послуг. Решта забезпечують реалізацію готової продукції, робіт і послуг підприємства.

Всі перераховані господарські операції тісно пов'язані між собою, а також відображають процес постійного кругообігу господарських засобів підприємства. Відображаючи господарські процеси,

бухгалтерський облік забезпечує інформацію, яка потрібна для управління цим кругообігом.

Господарський процес може являти собою частину кругообігу господарських засобів підприємства, який складається з проведених господарських операцій.

Кругообіг господарських засобів підприємства утворюється з трьох господарських процесів:

- процес постачання;
- процес виробництва;
- процес реалізації.

У процесі постачання підприємство витрачає деяку частину грошей на купівлю у постачальників основних засобів, виробничих запасів, які потрібні для виробництва продукції. У цьому процесі об'єктами бухгалтерського обліку є витрати на купівлю засобів і предметів праці (обсяг придбаних предметів праці в натуральному і вартісному виразі), витрати на цей процес (дозволяє визначити фактичну собівартість придбаних засобів і предметів праці), а також розрахункові операції з постачальниками та іншими підприємствами, які утворюються в процесі постачання.

Створення матеріальних благ відбувається у процесі виробництва. Саме процес виробництва складає основну фазу кругообігу господарських засобів. У ньому відбувається споживання предметів праці (сировини, матеріалів, палива тощо), засобів праці (у формі їх зносу), а також праці робітників (у формі оплати праці). Витрати підприємства на виробництво продукції в процесі виробництва є об'єктами бухгалтерського обліку, що дає змогу вирахувати її собівартість, а також обсяг виготовленої продукції.

Завершальною фазою кругообігу господарських засобів підприємства є процес реалізації. Цей процес зводиться до передачі готової продукції споживачам (покупцям) шляхом купівлі-продажу за укладеними угодами. Внаслідок реалізації підприємство отримує прибуток, який перетворюється у грошову форму і вираховується як різниця між виручкою від реалізації і собівартістю готової продукції. Обсяг реалізованої продукції (в натуральних і грошових вимірниках); витрати, які пов'язані з відвантаженням і збутом продукції; фінансовий результат від реалізації (як правило, прибуток); розрахунки з покупцями за реалізовану продукцію є об'єктами бухгалтерського обліку в процесі реалізації. Тому можна зробити висновок, що бухгалтерський облік показує не тільки господарські процеси, а й їх результат.

Підсумовуючи сказане, можна відзначити, що господарські засоби і процеси, які пов'язані з виробництвом продукції та її невиробничим споживанням, є об'єктами бухгалтерського обліку і у своїй сукупності складають його предмет.

Висновок

Отже, бухгалтерський облік, як і кожна наукова дисципліна, вимагає чіткого визначення предмета вивчення. Це необхідно для встановлення місця та ролі бухгалтерського обліку в системі управління. Незважаючи на те, що бухгалтерський облік має загальнодержавне значення, об'єктом його застосування є відокремлена господарська одиниця — підприємство.

Кожне підприємство має матеріальні складові своєї діяльності, тобто засоби господарства.

До засобів господарства відносяться:

- засоби виробництва — майно, що одночасно або багаторазово використовується у процесі виробництва;
- засоби у сфері обігу — готова продукція або товари, готівкові кошти та їх еквіваленти, кошти у розрахунках;
- засоби невиробничої сфери — об'єкти науки, культури, охорони здоров'я тощо.

Усі засоби господарства мають свої джерела утворення, які можна об'єднати у дві великі групи:

- власні кошти,
- позикові кошти.

У процесі діяльності підприємства відбуваються постійні зміни у складі господарських засобів: придбання нових засобів, використання їх для виготовлення продукції, випуск готової продукції, її реалізація. Ці зміни називаються господарськими процесами. Підприємства повинні забезпечити облік і засобів господарства, і господарських процесів.

Таким чином, предмет бухгалтерського обліку складають господарські засоби і їх використання у ході господарських процесів, а об'єктами є засоби господарства, джерела їх утворення і господарські процеси.

Список використаних джерел

1. Аджан К.Я. Основы бухгалтерского учета: пособие / К.Я. Аджан. – М.: Статистика, 1977. – 184 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку. Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. / Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир, ЖТІ, 2000. – 640 с.
3. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні. Навчально-практичний посібник / За ред. С.Ф. Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ “Баланс-Клуб”, 2000. 768 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Бутниці Ф.Ф.- Житомир : ЖІТІ, 2000. – 608 с.
5. Велш Глен А., Шорт Деніел Г. Основы финансового обліку / Пер. з англ. О.Мінін, О.Ткач. – К.: Основи, 1999. - 943 с.
6. Грабова Н.Н., Домбровский В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях, 2000. : Учеб. пособие для студ. вузов / Под ред. Н.В. Кужельного. – К.: А.С.К. 2000. – 624 с.
7. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія] / С.Ф. Голов. – К: МІМ; Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
8. Жук В.М. Предмет та об’єкти бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності / В.М. Жук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 2(17). – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 448 с.
9. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 291 // Бухгалтерський облік і аудит, № 9, 1999

10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.10.99 р. № 291// Бухгалтерський облік та аудит.- 2000.- № 1.- С. 14-64.
11. Кузмінський А.М., Кузьмінський Ю.А. Теорія бухгалтерського обліку : Підручник. – К.: Все про бухгалтерський облік, 1999. – 288 с.
12. Наукові праці В.М. Жука [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://magazine.faaaf.org.ua/content/category/11/71/92/>.
13. Нидлз В. и др. Принципы бухгалтерского учета // В. Нидлз, Х. Андерсон, Д Колдуэл. - 2-е изд.- М.: Финансы и статистика.- 1994.- С.496
14. Партин Г.О. Бухгалтерський облік : основи теорії та практики : Навч. посібник. – К.: Т-во “Знання”. КОО,2000, 245 с.
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” // Все про бухгалтерський облік.- 2002, - № 84. – с. 3-5
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс”.// Все про бухгалтерський облік.- 2002, - № 84. – с. 5-10
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”// Все про бухгалтерський облік.- 2002, - № 84. – с. 10-14
18. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, затверджена Постановою КМУ від 28.10.1998 р. № 1706// Бухгалтерський облік та аудит.
– 1998.- № 11.- С. 5-7.
19. Системи обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики / За ред.проф. М.П.Войнаренка. – Київ: Наукова думка, 2002. – 718 с.
20. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія і методологія, перспективи розвитку: [монографія] / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 548 с.

21.Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учебн. пособие для вузов./ Я.В. Соколов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

22.Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 496 с.

23.Мальшев И.В. Теория бухгалтерского учета: Учеб. пособие для с.-х. вузов / И.В. Мальшев. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 263 с.

24.Воронина Л.И. Теория бухгалтерского учета: учеб. пособие / Л.И. Воронина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Эксмо, 2007. – 416 с.